

vető dichotómiája, a csillogó felszint ellenpontoszó mélyrétegek komorsága. A Fülöp-vizsgálta témák és jelentésvetületek mindenkor ezt a kettősséget igazolják. Rengeteget okulhat a további kutatás a szerző oly megállapításaiból, mint amely az emberlétnek szerepként való felfogását bizonyítja Krúdy műveiben, avagy az író teremtette hősök eredendő és végleges monadikusságára, csaknem mindig reménytelen exodusvágynak típusaira, variációira, a figurák eudémonikus hangoltságára, s ennek ellentétéként sorsszerű boldogtalanságukra vonatkozik. Számunkra fontos volt a felismerés, hogy a dzsentritéma csak ritkán hívja elő Krúdy lirizáló hajlandóságát,

az e társadalmi réteghez tartozó hősök többségének pedig pusztán „novellalét”-et biztosít az epikus. A regények jelenetelvé építéséről, az író elbeszélésmódjának, narrációjának jellemzőiről elhangzó fejtegetések nemkülönbön tanulságosak.

Jól összefogott, arányos, tartalmas, szép könyv a *Közelítések Krúdyhoz*. Úgyesen zárja az okfejtést a szerző három, a témához illeszkedő kritikája, s még a címlap is stílusos és illúziókeltő. Nem hatásvadász szándék dik-tálja hát zárófordulatként: a Fülöp László adta zárófordulatként: a Fülöp László adta közelítések gyakorta megérkezésnek tetszenek. (Szépirodalmi)

LŐRINCZY HUBA

Levél egy középkorú magyar költőhöz

Kerék Imrének — recenzió helyett

Kedves Barátom!

Megkaptam új kötetedet, a Rézholdak, réznapok címűt. Am merjek-e hagyományos recenziót írni róla, amikor a „fűlszövegben” arra figyelmeztetsz, hogy ma már „a figyelmes olvasó pillantása is sokszor elsiklik a valódi értékek fölött”, amikor az Egy kritikusra büneibe („cinkéz, oktat, rangsorol”) senki sem esne szívesen, kiváltképpen, ha mindezt felrovd egy, fölényes biztonsággal művelt szonett formájában. Röviden: nem merek. Komolyabban szólva: a szó semmilyen értelmében nem érzem magamat feljogosítva, hogy... De ez már velem tulajdonképpeni tárgya.

(I. tétel: a kézbe-zsebbe simuló könyv dicsérete.) *Első köteted, az évtizeddel korábbi Zöld parázs már ilyen könyv volt és a mostani is hasonló. Manapság nem ez divik: alig-írástudók művei hatszor-hétszer publikálódnak, utánad kiáltanak folyóiratból, kötetből, rádióból, televízióból, máshonnan; negyedklasszikusok úton-módon elintézett, életükben learatható dicsőségu összkiadásai pompáznak a könyvesboltokban. Köteted ezzel szemben kézbe fogásra, zsebbe dugásra ingerel. Elővételre pedig mindamnyiszor, ha az ember egyedül marad önmagával, ami persze megesik tömegben is, bétköznap is, állva, járva, mindenbogyan. 1977-ben félszáz verset adtál közre, most majdnem kétannyit. Szemre, élősúlyra, terjedelemre kicsiny termésed szelid kibívás, csöndes ellentámadás a soba-újra-nemolvasók, a fejből romlottan idézők, a nyelvi előregyártot-*

takból építkezők ellenében, akiknek a költészet alkalom dolga, az olvasás program (és nem életforma, szükséglet), a könyv pedig kilóra, árra, borítóra mérhető.

(II. tétel: a magyar nyelven olvasók joga és kötelessége.) „Kimeríthetetlen óceán”-nak nevezed a magyar költészetet, melynek csöppje kívánsz lenni. Mennyi visszhangot keltet akár egyetlen költői szó is! Emlékszel, a mi középiskolás tankönyveinkben még szerepelt a Felhők ciklusának nem egy darabja, köztük az is, amelyben Petőfi a bánat metaforájának használta. Adyról pedig? Nos, azt már felnőttként tanultuk meg, hogy Az Értől az Óceánig verscímet a nagy nyelvek műfordítói is – s ezt Te, Iszahakjan, Karim, Rubcov magyar tolmácsa jobban tudod nálunknál – csupán a „kis víztől a nagy víz” különböző változataival adták, adhatták vissza. Mit tudhattak ők arról, hogy bár az ér szótárban és általában kicsiny folyóvizet jelöl, a Szilágyságban, Ady szülőföldjén (és szerte az országban, más, szebb névvel nem illetett) apadó-áradó vízfolyás, de lüktetett benne a vér is – hogy a tengerhez nem szokott magyarnak, már az Atlanticum partján lovukat hőköltető kalandozó őseinknek is, az óceán az utazás lenyűgöző célpontja lehet, jelképe egyszersmind az elérhetetlennek, a teljességnek és az örökkévalóságnak is. Csak az anyanyelvén ironiának és olvasónak joga, sőt kötelessége, hogy többet is értsen, értessen ezekből a mélyrétegekből, segítsen felindítani ősi dallamtöredékeket, gyermekkori rigmusokat, emlékképeket, sorokat az egyéni és a közös emlékezetből. Honnan tudhatná más, milyen nemzedékekre nyúló költői verseny tárgya volt nálunk Goethe Wanderers Nachtliedje, hogy ne csak címében váljék A vándor éji dalává, magyar verssé egy kis nyelv teljes eszköztárának birtokában: Te magad most négy újabb változattal járulsz hozzá e kised antológiához. Honnan tudhatná más, rakottfalú műemlékvárosokból érkező, mit jelent nekünk a lét, az önismeret-folytonosságában egy, a földünkbeli tudatos régészásóval vagy véletlenül, munkagéppel kifordított használati eszköz, művészeti tárgy a középkorból; miért szólal meg ilyenkor a költő is? (Budai szobrok, Árpád-kori csontsíp). Hogy Sopron nemcsak idegenforgalmi célpont vagy megpihentető álmás, nebezen kimondható nevű magyar város, hanem költők lábnyomát is őrzí? (Míntha tegnap, tegnapelőtt, Petőfi Sopronban, Kormos úr Sopronban.) Hízen azt olykor a mi szellemi árutazóink sem tudják, miért és miképp határoz meg küldetésstudatot, ha valaki – Hozzád hasonlóan – Berzsenyi Dániel fordított útját járja Somogyország és Sopron között. (A csudabogar).

(III. tétel: kiküzdött korosztályos titkainkról.) A „még” és a „már” középkori nemzedéke lettünk, Imre. Megtanultuk, hogy az élethelyzetet nem szabják meg maguktól szülőföld, képzés, illetőség, hozott élmények. Gyakran véletlen események, látszólagos igazságok legalább ennyire befolyásolhatják a mát és a holnapot. Talán innen van, talán másfajta csalódásainkból is, hogy bösi halott, badijogolyként elburcolt, újakezdet és újból megbélyegzett apáink példáján „Benned ne ünnepelje senki hőseit” (Vesd le magadról), hogy távol áll tőlünk a pannon derű mítosza. Már tudjuk, hogy a befejezetlen is lehet egész (Radnóti, Kondor Béla, Egry utolsó, befejezetlen műve alá), hogy a pusztulásnak is lehet esztétikuma és méltósága (Partra vetett hal), hogy rácsodálkozni való szépség és maradandóság rejlik az évszakok mindent lebíró változásában és újakezdésében. Már van egyéni pantheonunk: a valódinak elismert óriások nevét tegnapi barátainkéval egyesítő; már van saját mitológiánk, amelyben a „szegény Yorick” nemcsak Shakespeare egy sorát jelenti, hanem Kormos

Istvánt is meg Csohány Kálmán mellévázolt, koponyából kortyintó fecskéjét – és amelyben a Parasz Afrodité látványa nemcsak michelangelói meg mestrovici tud lenni, de úgyszintén Berda József-i. Van (már vagy még?) névsorunk a hajdani szeretőkről, míves-enybitő metaforasorunk a reménytelen szerelemre és évtizedenként újrafogalmazzuk az Énekek énekét, székszávúbban, de növekvő ábitattal. Még emlékszünk, mekkora vihart kavart Weöres Sándor Antik eclogája (talán 1964-ben volt?) és már megértjük az érett férfi vágyait, panaszait (Anakreoni, Szárnyként röpit). Még hiszünk abban, hogy a Szó „a kettőnk közt búzódo / jeges úrben / csillagközi fényüzenet”, előtulása a Genézis megisméltése; hogy a cseppnek is lehet helye, fontossága az óceánban és hogy a szellemnek magasabbrendű megnyilatkozása egy csiszolt szonett, egy csípős epigramma a „bányató szónoklatok”-nál. Még vállalt példázatunk Szi-züphosz, még együtt mondjuk a hegytető útjáról jobbra és balra, fölfelé és lefelé: „csak hogy ez a kő itt az életem, / a sorsom, már teljesen egy velem.” Már emléünk, talán jóslatunk is, ám még ambícióink a lombja vesztett, de gyümölcsöt hordozó, ősz pégi almafa: „Az időt-lebíró fegyelem, / a lebetlent / kísértő, konok szenvedély, / vastörvények balálos / szorításában is teremni- / tudó létezés diadalmas érve, / a testet-öltött csoda volt maga...” (Példázat a Reményből).

Ilyennek látjuk magunkat. Pontosabban: ilyenek fogalmazol bennünket, a még mindig nemzedékváltással küszködő és már a mögöttünk jövők dobogására figyelő negyven-egynéhány éveseket. Köszönet érte, a csak prózában beszélő egyívásúak, egygondolatiúk nevében.

Baráti szeretettel és olvasói búséggel köszöntelek.

KERÉNYI FERENC

Homokfúvás

Amennyiben (csupán) az utóbbi tíz esztendő „vers-antológiatermését” vesszük figyelembe, nos, akkor is azt kell látnunk – a *Homokfúvás* című kötet igen előkelő helyet foglalhat el ezen kiadványok sorában. Akkor is így van ez, ha megemlítünk olyan köteteket, mint a Pécsen 1980-ban kiadott *Fél korszó hiány*, avagy az olyan híressé lett szegedi kötetet, a *Gazdátlan hajók* címűt, melyben *Baka István*, *Belányi György*, *Géczi János*, *Zalán Tibor* versei is olvashatók. De ha az ún. központi antológiákra gondolunk,

például a *Madárúton* vagy a *Ver/sziók* című kötetekre, akkor is elmondhatjuk, nincs szégyenkeznivalójuk a *Homokfúvás* szerzőinek, szerkesztőjének.

Irodalmi (köz)gondolkodásunk – (köz)életünk? – általában hajlamos abban látni egy-egy kiadvány jelentőségét, hogy a benne sorjázó művek szerzői (ez esetben, szám szerint hat költő), a könyv megjelenésének időpillanatában az „irodalomban”, majdhogynem státus szerint, hol és éppen milyen helyet foglalnak el, illetve jelölnek ki (ne-